

Till
Utbildningsdepartementet

040525

Svensk Biblioteksförerings remissvar på ”KB – ett nav i kunskapssamhället” SOU 2003:129

Allmänt

I följebrevet till remissen finns uttryckt vilka delar av utredningen som ska remissbehandlas. Där saknas det intressanta kapitlet 7.13 om ökad samordning och utveckling av informationsförsörjning till utbildning och forskning. Svensk Biblioteksförering väljer att lämna synpunkter på alla de delar av utredningen som vi finner intressanta.

Utgångspunkter

Svensk Biblioteksförering verkar för att vara en pådrivande kraft vid förnyelsen av såväl bibliotekssystemet som hela samhället. Utifrån detta hävdar föreningen:

att biblioteken kan utveckla sin roll som kreativ deltagare i den svenska samhällsutvecklingen.

att denna roll förstärks i samverkan med lokala, regionala, nationella och globala partners.

att biblioteken är beredda att låta sig påverkas av samverkan och utforma sin praxis på basis av dialogens resultat.

att en ständigt pågående förändringsprocess ökar bibliotekens respekt för tillfälliga lösningar, experiment och förnyelse.

att samverkan mellan olika typer av bibliotek, oberoende av huvudmän, är ett nödvändigt steg för att utveckla ett modernt och sammanhållet bibliotekssystem.

att rörelsen är viktigare än resultatet och att en snabb samhällsutveckling kräver samspel snarare än perfektion.

För bibliotekssystemet ser vi tre centrala och övergripande uppgifter:

1. Att bidra till läsande och lärande processer. Detta omfattar alla steg i individens utveckling från förskola till universitet. Här har biblioteken sin kärnverksamhet, vilken tar sin utgångspunkt i individens läsförståelse. Denna roll har inte minskat i dagens komplexa och mångkulturella samhälle. Med en nationell plan för medie- och informationsförsörjning förstärks bibliotekens roll i det dagliga sociala och ekonomiska livet och då inte minst i forskningsbaserad kunskapsutveckling.

2. Att bidra till ett modernt medborgarskap. Biblioteken ger medborgare tillgång till kvalificerad information och kan spela en central roll i utvecklande av offentliga e-tjänster. Genom ett centralt producerat serviceutbud (t.ex. nätbibliotek, elektroniska referenstjänster, musik, film och radio/TV arkiv etc.) kan biblioteken stödja individen i hennes eller hans hela samhällsliv. Härmed avses områdena hälsa, föräldraskap och deltagande i demokratiska processer.

3. Att bidra till samhällets sociala sammanhållning. Bibliotek är öppna, neutrala och icke-stigmatiserande platser. De kan vara en plats för såväl förkovran som förströelse (ofta i kombination) som ofta inte kräver annan inträdesbiljett än individens nyfikenhet. Biblioteken är ett av samhällets viktigaste offentliga rum där människor kan mötas oberoende av klass, nationalitet, kön, ålder eller sexuell läggning.

För att fullt ut kunna förverkliga sin potential behöver det svenska bibliotekssystemet förnyas. Det bör ske på ett sätt som tillvaratar och förmerar den lokala och regionala innovationsförmågan samtidigt som dubbelarbete och resursslöseri undviks genom nationella utvecklingsinsatser och prioriteringar. Det är en viktig uppgift för statsmakterna att, gradvis och i samverkan med olika aktörer, utveckla instrument för en sådan förnyelse. Ett viktigt steg i denna riktning är att tillskapa ett forum för diskussion om biblioteksstrategiska frågor där lokala, regionala, nationella och globala aktörer kan mötas.

Biblioteken själva behöver bidra till förnyelsen genom att visa större öppenhet för de övergripande samhälleliga utmaningarna och inte minst genom att vara pådrivande för samverkan mellan bibliotek med olika huvudmän.

Svensk Biblioteksförning anser att biblioteksplaner är ett viktigt redskap för den nödvändiga förnyelsen och för att knyta bibliotekssystemet till kommunala och regionala prioriteringar. Mycket tyder emellertid på att den enskilda kommunen gradvis blir en för liten enhet för att kunna tillgodose ett modernt bibliotekssystems utvecklingsbehov vare sig de är av finansiell, teknisk eller personell art. Därför blir regionala biblioteksplaner, där kommunala och statliga bibliotek kan ses som en helhet, allt viktigare.

Sammanfattningen

Utredningen är visserligen ägnad åt KB, men dessutom sätts ändå ljuset på övrig biblioteksverksamhet i landet, oberoende huvudmannaskap, när utredningen föreslår att KB ”får det odelade ansvaret för stödet till utveckling och samordning av informationsförsörjning till alla offentligt finansierade och tillgängliga bibliotek, dvs även till folk- och länsbibliotek”. Det är en god utveckling, som ligger i linje med Svensk Biblioteksförerings uppfattning

Detta faktum är av största betydelse för det långsiktiga arbetet med att förnya samhället och för att göra det än mer tillgängligt för medborgarna och skapa förutsättningar för en god utbildning och ett gott liv för alla.

KB bidrar till att bevara och höja medvetenheten om kulturarvet och därmed finns förutsättningar för att kulturarvet även utanför KB:s ansvarområde, blir än mer tillgängligt för medborgarna.

Kapitel 1 Uppdrag, överväganden och förslag

Svensk Biblioteksförening konstaterar med tillfredställelse att uppdraget var brett och anser att utredningen väl svarar mot uppdraget. Förslagen behandlas där de redovisas i de olika kapitlen.

Kapitel 3 Samla in – Pliktlagen

Svensk Biblioteksförening ställer sig mycket positiv till förslaget att digitalt material ska komma att omfattas av pliktlagen och att KB blir mottagare för detta. Eftersom redan t ex många myndigheters material enbart publiceras digitalt och den digitala publiceringen hela tiden ökar är det synnerligen viktigt att detta snarast får sin lösning.

Föreningen vill, i enlighet med utredaren, betona vikten av att frågan om pliktleveranser av material för läshandikappade - tal- och punktskrift – snarast utreds och ges en lösning. Svensk Biblioteksförening uppskattar att pliktexemplaren föreslås få en bättre regional användning, där hänsyn tas till behoven inom alla bibliotekstyper och hos användare såväl inom som utanför den formella utbildningen. Det bör påpekas att depåbiblioteket i Umeå helt finansieras med statliga medel via Kulturdepartementet, men att materialinsamlingen där i huvudsak sker genom förvärv av gallrat material från folkbiblioteken. Den statliga politiken vad gäller att samla in och tillgängliggöra litteratur bör samordnas bättre mellan departementena.

3.6.3.8 Bevarande och tillhandahållande

Det digitalt överförda pliktmaterialet ska vara tillgängligt för sökning och "utlån" på samma sätt som tryckt material. I utredningen framgår inte hur detta ska ske. Detta bör snarast ses över".

Svensk Biblioteksförening anser att det är allvarligt att ovan nämnda material endast kommer att vara åtkomligt lokalt på de 7 pliktbiblioteken. En klar försämring jämfört med det tryckta materialet.

Kapitel 4 Informationssystematiska uppgifter

4.2 Andra bibliografiska uppgifter

Svensk Biblioteks förening finner det olyckligt att finansieringen inte har kunnat lösas så att de konstvetenskapliga och litteraturvetenskapliga ämnesbibliografierna i likhet med den historiska kan få en permanent hemvist. Föreningen utgår ifrån att staten tar ansvar för dessa för forskningen så viktiga ämnesbibliografier.

4.3 LIBRIS

Att utveckla LIBRIS till ett nationellt biblioteksdatasystem är ett bra förslag som kan ge stora potentiella besparingar. Liksom KB-utredningen tycker Svensk Biblioteks förening att en utredning snarast bör tillsättas, och att denna inriktas på teknik och ekonomi. Det är dock viktigt att problematiken med lokala samlingar (sådana som endast är till för lokala användare) belyses noggrant.

Även beträffande webbportaler bör centrala alternativ utredas och alternativ presenteras som eliminerar så mycket som möjligt av det dubbelarbete som görs idag.

En samlad, bearbetad webbportal skulle betyda mycket för att öka tillgängligheten för barn, ungdomar och andra grupper i samhället med behov av lättläst material. LIBRIS är för närvarande inte den bästa ur ett barnperspektiv – förutom form och presentationsteknik har också innehållet i katalogposterna betydelse.

Bibliotek.se har hittills blivit en halvmesyr; LIBRIS och Burk bör kopplas ihop så att beställningar kan göras i båda baserna direkt från Bibliotek.se.

Svensk Biblioteks förening tycker också att alla förslag som syftar till förenklad katalogisering och till import och utbyte av katalogposter är bra.

Utredningen berör frågan om ett (nationellt) ”system för autentisering och accesskontroll” (avsnitt 4.4.4) utan att ge något konkret förslag. Frågan ligger måhända snarare hos Sunet än hos KB, men den bör lyftas fram som en explicit prioritering för ”Sveriges nätbibliotek” (avsnitt 7.14).

Kapitel 5 Kulturarv till mångas glädje och nytta - handlingsplan för digitalisering

Svensk Biblioteks förening stödjer utredarens resonemang och de förslag som framläggs. Vad som dock saknas är förslag på hur folkbiblioteken kan involveras som kontaktytor mot en kunskapssökande allmänhet. I förslaget poängteras särskilt utbildningens och forskningens behov som utgångspunkt för digitaliseringsarbetet. I detta kapitel tar utredningen upp ett barnperspektiv vilket är betydelsefullt. Det läggs också förslag på ett särskilt skolprojekt. Men inget nämns om folkbibliotekens möjligheter att nå stora delar av allmänheten. Mot den

bakgrunden vill vi göra följande tillägg till förslagsrutan för kapitel 5:

1. Folkbiblioteken bör ingå i den nationella strategin för digitalisering
2. Folkbiblioteken bör bli länk mellan berörda ABM-myndigheter och allmänheten
3. Särskilda medel bör avsättas för att stödja folkbiblioteken i deras arbete med att sprida informations kring digitaliserat material

Kapitel 6 Nationella bevarandefrågor

Svensk Biblioteksforening är positiv till förslaget om en lag till ”skydd för ur nationell synpunkt kulturhistoriskt värdefulla boksamlingar och enskilda verk”. Likaså till de många följdförslag som ska garantera intentionerna i lagen. På många bibliotek finns värdefulla samlingar och vi anser att inrättandet av en nationell bevarandeplan och framför allt en fortsatt kraftfull satsning på ett nationellt bevarandeseekretariat är positivt. Bevarandeseekretariatet måste dock kompletteras med kompetens inom både bokhistoria och katalogisering. Särskilt mot bakgrunden att de enligt § 2 i förordningen på begäran ska yttra sig över förfrågningar från statliga och kommunala organ eller organ inom svenska kyrkan. KB:s roll som nationellt resurscentrum i bevarande, bokhistoria och katalogisering måste stärkas till stöd för de lokala ansträngningarna som sker på t ex stifts- och landsbiblioteken.

Vad gäller påföljderna för dem som inte efterlever föreskrifterna om vård anser Svensk Biblioteksforening i enlighet med förslaget, att det måste finnas en möjlighet att förvaltningen överförs till annan. Denna bestämmelse skulle behöva omfatta samlingar även i folkbibliotek, museer, arkiv och Svenska kyrkan. Vid KB:s inspektion och diskussion med olika ägare bör utgångspunkten vara att försöka få respektive ägare att ta sitt ansvar till glädje för medborgarna landet runt. Ambitionen måste vara att det ska finnas samlingar kvar i sina ursprungliga miljöer och KB:s pedagogiska ansvar kan inte nog betonas. Men också staten måste på olika sätt ställa krav på sina myndigheter och andra institutioner för att man ska satsa resurser på de gamla samlingarna som är en viktig del av vårt kulturarv. Utredaren påtalar själv risken med att KB både är myndighet och konsult. Detta är ingen lätt kombination. Konsultuppdraget borde kanske läggas utanför KB.

Bevarandet av digitalt material är ett komplicerat problem. Förslagen till ändring i lagen om Pliktleveranser kommer att öka mängden bevarat digitalt material och på så vis också bevarandeproblemet. Varför ges KB bara ett fortsatt uppdrag när det gäller migrering och inget när det gäller emulering?

Det är viktigt att KB får ett stort ansvar och motsvarande befogenheter att även när det gäller det digitala materialet vara den centrala myndigheten. Det kan bli väldigt kostsamt med krav på löpande uppdateringar och ständiga datamigrationer

som kräver finansiell, teknisk och personell support som oftast saknas på mindre institutioner.

Svensk Biblioteksförningens specialgrupper för referensarbete och för äldre tryck och handskrifter bör i samarbete med KB driva och uppdatera den lista över specialsamlingar i svenska folkbibliotek som nu administreras av specialgruppen för referensarbete och är tillgänglig via www.biblioteksforeningen.org

Kapitel 7 Informationsförsörjning till utbildning och forskning – samordning utveckling

7.1.1

Om Sverige skall utvecklas ytterligare som kunskapsnation är det viktigt att utveckla stöd för såväl det formella som det informella lärandet. Samhället och därmed det samlade biblioteksväsendet har en viktig uppgift att underlätta kunskapsöverföring inom alla områden. Resonemanget kan inte enbart gälla forskare och högre studerande, vilket är utredningens perspektiv.

Det är nödvändigt att se kunskapsöverföring i en helhet där de olika delarna skall komplettera varandra. Allmänheten är i ständig utbildning, i olika faser under sin livscykel och därmed i ständigt behov av tillgång till en institution som kan bibringa denna service, inkl dess pedagogiska sida. Service via nätet måste kompletteras med personlig biblioteksservice för att bli fullt effektiv.

Vidare bör formerna för informationsöverföring till förvaltningar och arbetsprocess struktureras och moderniseras om Sverige skall bibehålla en tätposition i ett teknologiskt och innovativt sammanhang. Alla förvaltningar och institutioner/arbetsplatser bör hålla sig med en informationspolicy, där ett konsekvent och moderniserat utnyttjande av den moderna tekniken blir en integrerad del. Till detta skall då kopplas läroprocesser. I dessa fall kan och bör folkbibliotek och lokala högskolor spela en viktig roll.

7.8.4 Landstingens informationsförsörjning

När det gäller Landstingens informationsförsörjning (s 342-345) ges en aktuell bild av de skillnader som råder när det gäller tillgång till medicinsk information för praktisk medicinsk verksamhet, forskning, utbildning och patientinformation inom landsting och universitetssjukhus. Bilden torde delvis gälla även den kommunala sidan. Olikheterna är ett växande problem och inverkar menligt på sjukvårdens jämnhet och lika kvalitet över hela landet. Det torde väl vara av högsta samhällsintresse att förse sjukvården med enklaste, billigaste och smidigaste informationsunderlag för adekvat behandling och vård.

Vi saknar en aktuell redogörelse för hur den nationella tillgången till medicinsk information är för vårdpersonal i alla kategorier och vårdtagare/patienter. Sjukhusbiblioteken, och speciellt de medicinska fackbiblioteken och kombinerade sjukhusbiblioteken spelar här en betydligt större roll än vad som framgår i tabellen "Översikt över biblioteken i landet 2002" på s 283. Den enda uppgift som finns

med här, rör de allmänna fristående sjukhusbiblioteken, vilket vi anser ger en mycket ofullständig, icke rättvisande eller rentav felaktigt bild ur helhetsperspektiv. Jämfört med andra biblioteksverksamheter saknas också aktuella utredningar och hänvisningar till äldre information om sjukhusbiblioteksområdet. Det kanske vore dags för Socialdepartementet, Kulturdepartementet och Utbildningsdepartementet att göra en ny gemensam utredning av frågan?

7.13 Insatser för ökad samordning

Svensk Biblioteksförning ställer sig positiv till att den nationella samordningen och utvecklingen av informationsförsörjningen till studerande och forskare i hela landet föreslås stärkas för att

- stärka landets kunskapsuppbyggnad och därmed tillväxten
- utjämna regionala skillnader samt stärka demokratin

7.13.3 Kungl biblioteket som nationell biblioteksmyndighet

Svensk Biblioteksförning ställer sig positiv till att KB får det odelade ansvaret för de offentligt finansierade och tillgängliga bibliotekens informationsförsörjning.

Föreningen ser det som ett första steg. En fortsatt utredning bör undersöka noga hur en sammanhållen biblioteksmyndighet som omfattar hela biblioteksväsendet skall organiseras.

Det utvecklingsansvar som idag ligger på Kulturrådet vad avser detta område kan föras över till KB. Givetvis måste också de pengar och tjänster som för närvarande finns på Kulturrådet inom detta område, t ex vuxnas lärande, föras över. Villkoret är att KB skaffar sig kompetens inom folkbiblioteksområdet vilket man idag saknar. Man måste ha en kompetens som omfattar kommunernas och landstingens villkor. Varken skolbiblioteken eller sjukvårdens biblioteksorganisationer syns i utredningen. Vilken definition ska göras? Gäller KB:s ansvar enbart universitets- och högskolebibliotek, tillgängliga specialbibliotek och folkbibliotek? Eller är ansvaret vidare än så? Handlar det också om landets 4000 skolbibliotek?

Myndigheten för skolutveckling har idag regeringens uppdrag att utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll. Detta uppdrag och utvecklingen av det, bör tas i beaktande vid en eventuell samordning av nationella biblioteksresurser. Det är viktigt att klargöra huruvida skolbiblioteken ska räknas till de offentligt finansierade och offentligt tillgängliga biblioteken eller inte.

Om KB får det samlade ansvaret måste synen på lärande vidgas, så att även barns och ungdomars lärande beaktas. Liksom allt det lärande som sker vid sidan av högskolesektorn och där framför allt folk- och skolbibliotek spelar en avgörande roll. Målet måste vara en jämn och jämlik utveckling av stödet till lärande, såväl vad gäller regioner som individer.

Att vårdverksamhet av olika slag har olika huvudmän är naturligtvis något som komplicerar informationsförsörjningen om inget samordnande organ finns. De olika aktörerna är idag t ex stat, landsting, kommuner och privata vårdgivare som ofta finansieras av offentliga medel. Statistisk information om biblioteksverksamhet för dessa målgrupper saknas eller finns delvis separat redovisat i olika sammanhang. Helhetsbilden är svår att skönja.

Folkbibliotekets roll i ett lärandeperspektiv är viktig och det är positivt att man betonar dess roll i ett informationssamhälle för alla. Folkbiblioteket har dock en bredare grund och vänder sig till alla målgrupper i samhället. En viktig strävan är att vara ett bibliotek för alla, utan krav på förkunskaper, formalia eller motprestationer. Tillgången till ett folkbibliotek med alla dess medier, all informationsservice och teknik samt all dess verksamhet är en demokratisk rättighet. Folkbiblioteket har utarbetade kontakter med särskilda målgrupper som barn och äldre, med en vid kontaktyta i det omgivande samhället genom kontakter med barnomsorg, skola, handikapp- och äldreomsorg, föreningar och organisationer, en verksamhet som sträcker sig utanför bibliotekets egna väggar. Folkbiblioteket arbetar också uppsökande och läsfrämjande gentemot grupper som dittills inte haft möjlighet att ta del av ett biblioteks resurser. Det kan handla om personer med mångkulturell bakgrund, personer med funktionshinder, personer med låg utbildningsbakgrund m.fl. Allt detta gör folkbiblioteket mycket olik ett forsknings- eller universitetsbibliotek.

Dock är tanken att skapa en nationell samsyn på bibliotekspolitiken bra. Idén med Sveriges nätbibliotek är mycket intressant och väl värd att utveckla. En sådan portal är av stort intresse för alla medborgare och kan fylla en stor funktion, inte minst för de grupper som har svårt att själva uppsöka en bibliotekslokal.

Som vi tidigare sagt är en ytterligare utredning nödvändig om en gemensam nationell myndighet för hela biblioteksväsendet ska införas.

7.13.3.1 Allmänna motiveringar

Den handlingsplan som utarbetas på KB och de arbetsmetoder som där förordas, kommer att bli avgörande för hur väl samordningen kommer att fungera. Idag finns en verksamhet gällande licensupphandling utlagd av Kulturrådet som projekt hos Region Västra Götaland. Och här måste samråd ske om hur verksamheten ska bedrivas.

Svensk Biblioteksförning är mycket positiv till att KB-utredningen uppmärksammat myndighetsbibliotekens behov av att få ta del av KB:s tjänster framför allt när det gäller förvärv av elektroniska informationsresurser. Förningen är därför också positiv till utredningens förslag att detta belyses i den långsiktig strategi och handlingsplan, som KB föreslås få i uppdrag att utarbeta.

Svensk Biblioteksförning är likaså positiv till förslaget att en översyn bör göras av de s.k. övriga forskningsbibliotekens situation (s. 370). Många av dem har

stora unika samlingar och ger viktig service åt studenter, forskare och andra inom sina ämnesområden. Flera dem står också bakom Internetportaler inom sina ämnesområden, ex www.transguide.org från Väg- och transportforskningsinstitutet. Sådana portaler har en viktig funktion inom ett framtida svenskt nätbibliotek. De berörda forskningsbiblioteken har ofta svårt att hävda och få ekonomiskt stöd för denna externa service från sina moderorganisationer.

Svensk Biblioteks förening förordar en samordning av biblioteksstatistiken. Skolbiblioteksstatistiken har förbättrats något men en samordning behöver göras med övrig skolstatistik. Detta kräver en ökad samordning med Skolverket som förhoppningsvis KB kan åstadkomma.

7.13.4 Uppdrag att utarbeta en långsiktig strategi

Svensk Biblioteks förening anser att en långsiktig strategi är en naturlig konsekvens av uppdraget att vara ansvarig myndighet på nationell nivå för samordning och utveckling av informationsförsörjning. Konsultationer med intressegrupper på såväl nationell som regional och lokal nivå måste komma till stånd i ett sådant strategiarbete.

7.14 Sveriges nätbibliotek

Svensk Biblioteks förening stöder helhjärtat en kraftfull satsning på ett nätbibliotek till gagn för alla användare. Föreningen förordar lokala och regionala utvecklingsprojekt och samarbetsformer. Nätbiblioteket måste bli en resurs för hela den lärande befolkningen.

Det är viktigt att även ha ett barn och ungdomsperspektiv. På webbportalen ”Barnens bibliotek” finns t ex Fråga barnbibliotekarien där ett 20-tal bibliotek hjälps åt för att svara på frågor. Skolverkets kvalitetsbedömda Länksamling och Barnens polarbibliotek är andra resurser som självklart borde höra hemma under Sveriges nätbibliotek och bli föremål för nationell utveckling.

Det är möjligen illavarslande att konstatera att ett av nyckelsystemen i detta nätbibliotek den så kallade portalprogramvaran redan är under upphandling och enligt vad Svensk Biblioteks förening erfarit har bara forskningsbibliotek haft möjlighet att påverka denna upphandling. Denna portalprogramvara kommer som det beskrivs i utredningen att knytas mycket nära det existerande LIBRIS-systemet. Hur skall integrationen med folkbibliotekens system se ut, vidare skall portalprogramvaran underlätta samsökningar i de databaser som upphandlas inom BIBSAM-konsortiet, hur kommer portalprogramvaran att underlätta samsökningar i både folk- och forskningsbiblioteks databaser som inte upphandlats genom BIBSAM

För övrigt anser vi att många bra programområden finns beskrivna och vi förordar en skyndsamt prioritering av Nätbiblioteket

7.14.5 Behov av en samlad satsning

Svensk Biblioteksförning menar att det är viktigt att det i utvecklingsprogrammet för ett svenskt nätbibliotek finns en öppenhet mot andra medverkare och användare än de som ryms inom universitet och högskolor. Speciellt de s.k. övriga forskningsbiblioteken och folkbibliotek men även landstingsbibliotek och myndighetsbibliotek kan tillföra värdefulla tjänster och produkter till ett svenskt nätbibliotek, ex ämnesportaler, digitalt publicerat material eller medverkan i jourhavande bibliotekarie. Forskare och studenter utanför universitets- och högskolevärlden har ett likartat behov av digital informationsförsörjning som de inom denna värld.

7.14.6.1 Släpp ut den nätbaserade kvalitetsinformationen

Angående vidareutveckling av nationella licensavtal sägs på sidan 389: "För att uppnå en snabbare uppslutning kring licensavtal utanför högskolan skulle temporära subventioner behövas. En insats med tio miljoner kronor/år under perioden till licensavtal för allmänheten skulle vara en fördel. Total kostnad perioden 2005-2008: 22 miljoner kronor". BIBSAM:s särskilda subventioner till centrala licensavtal med bidrag från regeringen om tio miljoner totalt till universitets- och högskolebibliotek gällde perioden 1998-2002.

Till följd av det betydande samhällsintresset vad gäller medicinsk informationsförsörjning anser vi det ytterst angeläget att subventioner tillfaller även det medicinska området för att åstadkomma bättre tillgänglighet samt bidra till att utjämna den nu rådande ojämna och ojämnliska standarden

7.16.1 KB:s verksamhet och instruktion

Som redan framförts ställer sig Svensk Biblioteksförning positiv till KB:s utökade ansvar för hela bibliotekssystemets informationsförsörjning. Detta måste självklart synas i KB:s instruktion. Vad som dock behöver preciseras är vilka de "andra bibliotek än forskningsbiblioteken" är. Är det skolbiblioteken, är det sjukhusbiblioteken, är det myndighetsbiblioteken och folkbiblioteken eller är det enbart folkbiblioteken?

Kapitel 8 Utbildning och forskning

Det är viktigt att det bedrivs forskning om bibliotek. Det är dessutom viktigt för utbildningarna att det finns lärare med forskningsbakgrund. Det har inneburit stora svårigheter för utbildningarna att rekrytera sådana lärare.

Svensk Biblioteksförning ställer sig bakom den prioritering av forskningsområden som KB har gjort. Men vi ser också andra viktiga områden. Behovet av forskning med anknytning till Biblioteks- och informationsvetenskap (B&I) är stort. Grundläggande forskning och kartläggning av barns behov och beteenden, utvärdering av metoder behövs. Många frågor ligger nära andra kunskapsområden, pedagogik, utvecklingspsykologi, litteratursociologi och belysning från andra discipliner behövs. Bibliotekens läspedagogiska arbete är inte utvärderat på ett tillfredsställande, det sker i många kommuner utan planer

och utan förankring i resursbeviljande instanser och skulle behöva en nationell strategi och koppling till forskning.

Svensk Biblioteksförning efterlyser en belysning av hur Sverige ska stärkas som kunskapsnation och IT-land som utredningen förespråkar med beaktande av ett barn- och ungdomsperspektiv.

Svensk Biblioteksförning delar KB:s och utredarens uppfattning att det behövs en välutbildad personal för att på ett professionellt sätt kunna hantera dagsaktuella och framtida arbetsuppgifter. Ett nära samarbete med forskningen är av särskilt stor betydelse eftersom både KB och landets övriga forskningsbibliotek sällan har utrymme för egen forskning inom verksamheten. Det är också oroande att medarbetare med forskarutbildning är så få till antalet på KB.

Svensk Biblioteksförning delar bedömningen att det behövs fler forskarutbildade, både som lärare inom området biblioteks- och informationsvetenskap, men också inom skilda fackområden på KB och landets forskningsbibliotek. För att få till stånd detta måste antalet doktorandtjänster öka markant. Men eftersom akademisk utbildning inom biblioteksrelaterade ämnen bedrivs på så pass många orter i landet är det svårt att få till en dynamisk forskarmiljö. Det är därför viktigt att lära av det nordiska samarbetet som verkar över en större geografisk yta. Inom ramen för NORSLIS prövas också nya pedagogiska former, bl a ambulering seminarier vilket möjliggör ett större utbyte mellan svenska, nordiska och internationella erfarenheter.

Kapitel 9 Internationellt samarbete

I den omfattande utredningstexten ägnas det internationella samarbetet ett blygsamt utrymme på fyra sidor. Detta avsnitt upptas mestadels av en summarisk redovisning av KB:s redan väl kända åtaganden i olika internationella sammanhang. Däremot presenterar utredaren ytterst få synpunkter på institutionens roll i ett framtida perspektiv.

Visserligen påpekas som en slutsats, att KB bör vara orienterat om kommande diskussioner om EU:s sjunde ramprogram samt om nästa generations utbildningsprogram. Men mot bakgrund av det intensiva arbete som Sverige bedriver ute i Europa och med hänsyn till det inflytande som svenska förslag ofta har i samarbetet mellan staterna, kan det synas anmärkningsvärt att KB i utredningen inte tilldelas en tydligare profil i det internationella samarbetet.

Kapitel 10 Organisationsfrågor och KB:s samarbete med andra myndigheter

Svensk Biblioteksförning instämmer i utredningens slutsats att man bör eftersträva en sammanhållen myndighet. Det är som utredaren konstaterar ”inte önskvärt, varken ur brukarnas, leverantörernas eller statsmaktens synpunkt” att bibehålla olika myndigheter. Likaledes instämmer Svensk Biblioteksförning i förslaget om att en utredning skyndsamt bör tillsättas för att se över organisationsfrågan.

Kapitel 11 Kostnader och finansiering

Det är positivt att utredningen förutspår ett bättre utnyttjande av resurser och att medel kan frigöras.

Men det är av stor betydelse att involverade departement och myndigheter skapar bra arbetsformer för att därmed kunna överlämna respektive mottaga ansvarsområden.

Vad avser kommande reformer (vetenskaplig informationsförsörjning och ökad informationskompetens hos studerande) betonas att dessa bör vara aktuella för den beslutade ram, som sätts inför den forskningspolitiska propositionen. Därmed ges en signal till beslutsfattarna, och det är positivt, om vikten av att så snart som möjligt inleda diskussionerna om denna omfattande reform inom svenskt biblioteksväsende men också för studerande, studenter och forskare i vårt utbildningssamhälle.